

zdi ta bojazen na mestu. Če rabi učitelj pri ponavljanji na tabli blizu enake vaje kakor so v „Berilu“, če je skupno ponavlja na predelniku in v pisankah, potem mislim, da ne more ponovitev v knjigi delati naj manjše težave tudi šibkemu učencu.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Felician Globočnik r. 19. okt. 1810 v Braslovčah, mašnik l. 1833, tedaj mej prvimi učenci Slomšekovimi, naposled župnik v Grižah u. 22. nov. 1873. — Mej knjigami, ki jih je Slomšek spravil na svetlo, šteje se:

a) Martin mladi pušavnik, pripoved za otroke. Nach dem Deutschen: Gottfried der junge Einsiedler, von Christoph Schmid, bearbeitet von F. G. t. j. Fel. Globočnik l. 1836 (Mnemos. Slav. 164. I. Knj. Lend. 232).

b) Dvoje fantov. Blagi Fridolin ino hudobni Bric. Nekaj za stariše ino otroke, iz pisem Kristofa Šmida. Poslov. Fel. Globočnik. V Celovci 1841. 8. I—VI. 176. Nat. J. Leon (Lend. I. 237).

c) Čujte, čujte, kaj žganje dela! Prigodba žalostna ino vesela za Slovence. Poslovenil F. Globočnik. V Celovci 1847. 8. 123. (I. 239).

d) Koroške ino Štajarske Pesme . . . Ahacel . . . II. 1838. III. 1852. — Med njimi je Fel. Globočnikova (po III. nat.):

Veselica.

1. Veselo na sveti živet'
Si mormo prav lepo zapet';
Le naj se nam serce ogreje,
Molčati nobeden ne smeje.	6. Ni tukaj ostaje za nas,
Tud hrast se podere svoj čas;
Če ravno slovo bomo vzeli,
Ostanemo vender veseli . . .
2. Ker pridejo žalostne dni,
Se hitro nam vse premeni,
Nam cvetje veselja odpade,
Nas solze posilijo rade . . .	8. Prijateli! kaj je za to,
Saj Oče nas združil spet bo;
Pošteno le tako živimo,
Da zopet se tam veselimo.

e) Djanje Svetnikov Božjih . . I. 1853. II. 1854. — Mej družniki, ki so s Slomšekom spisali je, imenuje se v predgovoru tudi Felician Globočnik.

f) Navod pobožnega življenja in lepega zaderžanja. Gl. Ponovilo potrebnih nauk za nedelske šole na kmetih. U Beču 1854. 8. I.—IV. 742. (I. Lend. 246—7.) Poleg Galura Bernarda knezoškofa Briksenskega posnel Felician Globočnik. Obsega str. 207—314: Od dolžnosti Boga ljubiti in častiti, od človeka in človeškega rodu, potrebne pomoči k lepemu zaderžanju do ljudi, od zaderžanja ljudi, ki morajo skupej živeti, od zaderžanja zunej hiše ali doma, v mnogoterih okolišinah in do mnogoterih ljudi, do neumne živine itd.

g) Po Drobntincah od l. 1848 do 1859 nekteri spiski in spevi na pr. l. 1848: Zlata svatba; l. 1856: Moja tičica (Preljuba moja tičica! — Vsa ljubezniva pevcica! — Le pevaj, spevaj mi sladko, — Da mi serce ožvelo bo! itd.); l. 1858: Deklica ob deklških duhovnih vajah itd. — L. 1859: Janez Goličnik, nekdamni Grižki fajmošter, kjer piše Felician Globočnik na pr.:

„Slavne dela verlih móž so lepa svetla luč, ki prijazno sveti vsm, kateri jo ljubijo; ona se ne sme povezniti, temuč na svečnik postaviti, da jo pošteni ljudje vidijo, in Očeta luči hvalijo, od kterega vse dobro pride. — Taka luč je bilo spomina vredno življenje

čas. gosp. Janeza Goličnika . . . Ko so Francozi leta 1805 v deželo planili, sta fajmošter Goličnik in kaplan Vogrin nekoliko zlatega in srebernega dnarja skrivaje v turn zazidala. Ob odhodu so Vogrin svoj mali zaklad vzdignili, Goličnik pa svoje v zidi pustili tudi o svojej smerti; žlahta je zasledila, da imajo dnarji biti; pa živa duša v Grižah ne vé, kje. Vbogo pošteno kuharico dolžijo in tako hudo napenjajo, da se v Celje h gospod Vogrinu prijoka. „Kaj velja, če niso še v zidi?“ pravijo dober gospod, in mahoma z sirotaj v Griže potujejo kraj zaklada pokazat. Kakor so mislili, tako je bilo; najdlji so česar so iskali, in dobri duši poštenje rešili. To naj premožne ljudi uči, kako nevarno je dnarje zakopati, alj pa vzdovati; pa tudi dobro in potrebno imeti dobrega prijatelja, kojemu lahko vse zaupamo. Pač je resnica: „Dober in zvest prijatelj je boljši ko dnar“ (Drobt. str. 94—100. Prim.: Jezičn. XXII str. 75).

Matija Vodušek r. 13. jan. 1802 v Dramljah, mašnik 1825, naposled dekan in opat v Celju u. 11. dec. 1872. „Rajniki je bil ljubljenec škofa Slomškega in ljubitelj naroda svojega slovenskega“, pišejo Novice (1872 str. 408) o smrti njegovi. — Vrstnik Slomšekov se je oglasil v knjižici:

a) Pesme po Koroškimi ino Štajarskim . . Ahacel . . l. 1833, kjer se str. 38. 39 po III. nat. z njegovim imenom nahaja pesem Štajerska:

Prijaznost žlahtna roža.

<p>1. Poznam eno rožico, prelepo cveti,
Nar žlahtnej med družimi ona diši;
Naj zalaša človeka srebro in zlato,
Še lepši ga ona ozalšala bo.</p> <p>3. Na polju življenja veliko jih je,
Pa ena le stori nam srečno sercé;
To pravo boš samo po duhi spoznal,
Goljfiivi nikdar da bi roko podal!</p> <p>5. Spotike zakriva, po poti pelá,
Ljubezen oživlja, sovražtvo končá,
Dremavca, zaspanca k čednosti budi,
Lažnive, goljfiive od sebe podí.</p> | <p>2. Vse želno jo jiše, tok star, kakor mlad,
Iz celiga serca bi vsaki jo rad;
Alj malokateri jo dobro pozná,
Veliko jih zbera, in se ogoljfiá.</p> <p>4. Te reva zadéva, ti roko podá,
Alj delo zagreva, te hladno pihlá;
Te žalost obhaja, sovražtvo peklí,
Te z ljubo prijaznostjo ona hladí.</p> <p>6. Le cveti, o roža! med nami lepó,
Tvoj duh naj nam daja življenje sladkó;
Si lepšala serce, boš lepšala še:
Prijaznost je, rožica, tebi ime.</p> |
|--|---|

b) Dve lepe reči za pridne otroke: I. Velikonočna pisanka alj pirh. Spisal M. V. t. j. Matija Vodušek. V Celovci l. 1838 (L. Lend. 236).

c) Mnemosynon Slavicum . . Slomšek 1840: Pokojna govorica, na pogrebšini rajniga fajmoštra (str. 91—95). Mertvaška govorica, na pogrebi rajniga šolskiga vučenika Franca Rozarja (str. 96—101). Žalostna beseda na pogrebi žlahtniga gospoda Posek Karlna (str. 102—105). Priložna beseda k' polagi vogelniga kamna. Keršanska beseda ob zgotovljenji cerkveniga turna v Spitaliču. Cerkev ino turn podoba moža ino žene. Govoril Matija Vodušek (str. 106—119). — V razgled bodi nekoliko iz mrtvaške govorice rajnemu šolskemu učniku za nauk in v tolažilo sedanjim učiteljem:

„Tako smo pale eno procesjo odpravili! . . Ino komu ta žalostna procesja veljá? Našimu ljubimu Rozarju Francu, vučeniku toljko pridnimu, ne le samo Loške fare, temuč tudi naših stranskih far. — On, ki nikolj nobene procesje opustil ni, sklene dones z' procesjo svoj pozemelski hod. — Njemu, ki nam je v procesjah toljkokrat lepo prepeval, dones v zadni procesji drugi odpévajo! . . Sreča za rajniga ino za vas, de se tukaj dones ponovi, kar se je nekda, kakor nam sv. evangelj pripoveduje, per pokopališi Lazara v Betanji godilo, ker se je vsmileni Jezus za svojim mertvim prijatlam posolzil, in ljustvo djalo: „Poglejte, kako ga je ljubil!“ Ravno tako tudi jez dones na po-

grebi rajniga Franca lahko rečem: Poglejte trumo ljudi krog njegoviga groba, — vidite kako procesjo naredijo hvaležni farmani svojmu rajnimu učitelu! Glejte, kako se solzijo! Resnično so ga za ljubo imeli! . . . Ako pričate, kakor vidim, vsi, de ste dobriga, pridniga učenika imeli, tako tudi skažite v svojim življenji, de se je nauk lepih čednost vas tudi prijel, zakaj dober vučenik le v tem svojo hvalo ima, de ga lepo pošteno zadržanje njegovih učencov čestí . . . Dobri ino poštenu učenci pa bote, ako lastnosti dobriga šolskiga vučenika posnémate.

Pervo znamenje dobriga učenika je poterpežljivost. Poterplenje vsakiga človeka srečniga ino zadovolniga storí; ker slabosti drugih lahko prenese, lastne težave pa voljno poterpi. Alj ni bil tudi rajni naš Franc gola poterpežljivost? Povejte vi otroci, koljkokrat ste se zmotili in pregrešili, koljkokrat razžalili rajniga; ali so se pa oni kdaj nanevolili vas vučiti ino svariti? ali so vas kdaj gerdo kleli alj zmérjali? — Še hude besede ni poznalo nja pohlevno serce. Koljkokrat je rajnimu zdaj per šoli, zdaj per kori, pa per cerkvi alj domá na skriž hodilo, — ali ste ga kedaj togotniga videli? Pač kar! Poznali so vsi poterpežliviga moža, ino od njega se je reklo, de žolča nima. — Oj kdor tako srečno sam sebe premaga, njemu lep venec v nebesih cvetí itd. —

Drugo znamenje dobriga vučenika je pridnost, ki težke dela lehke storí, ino terplenje v veselje premení. Vučite se od svojga rajniga vučenika nevtrudne pridnosti. Nad tri sto otrók je vsaki teden preučil: ali kaj takiga ni velike pridnosti priča? . . . Drugi delavci imajo saj o praznikih mir in svoj počinek, rajnimu se je pa delo ob nedelah pomnožilo. Kako priden je rajni bil, njemu je cela fara priča; sad njegovega truda se očitno vidi, kar je svojih štir ino dvajset let v Loški fari dobriga storil. Malo jih je v fari najšil ob svojim nastopi, ki bi bili pisati ino brati znali; zdaj per njegovim odstopi jih malo najdeš, ki bi brati ne vedeli. Kar zdaj otroci že zastopijo, so svoje dni le vučeni znali; kar je zdaj za vsakdanji kruh védeti potreba, to je bila nekdanj posebna čast; kar se zdaj brez vse zamude lahko zapstonj zvučí, je bila svoje dni draga šola. — Cela fara sedaj lepše ino boljše lice ima, ko ga je pred štir ino dvajsetmi letmi imela. . . In kaj je dajalo njegovi pridnosti tak spéh?

Njegova preblažena ljubeznivost, ktira je tretje znamenje dobriga vučenika ino katira je strila, de so otroci sami od sebe v šolo hiteli, ino le k njemu tišali. . . Nihčer ne spozná, tako hitro ljubezniviga serca, ko dete naj še tak mlado bo; ono per priči vé, kdo mu je dober. Otroci, če ravno otročji (polni norčave), nimajo tistiga naj raji, kteri bi z njimi norčoval, ampak tiga, ki vé z njimi pametno in po otroško naj bolj ravnati. . . Kakor hitro ob leti šolo je odperl ino se otrokam oglasil, rekoč: „Najte malim k meni priti!“ so k njemu tekli od vsakiga kraja, ker so poznali mili glas dobriga pastirja itd. . .

Še ena zala čednost je lepšala rajniga našiga Franca, katiro za njim posnemati imate, namreč: ponižno pohlevnost, ki je šterta potrebna lastnost dobriga vučenika. Kakor je hotel, da so mu bili otroci pokorni ino ponižni, tako bil tudi on ves pohleven, pokoren ino ponižen svojim višim. Šest fajmoštrov ino dvanajst kaplanov se je za njega dni premenilo, pa z vsemi se je lahko zastopil, ker je dobro vedel, de se naša pokoršina, pohlevnost ino poterpežljivost per nas spremeniti ne smé, naj že bolj ojstre alj bolj mehke oblastnike dobimo. Le samo ona je prava vučenost, ki se v pravim, ponižnim ino pokornim zadržanju spozna itd. itd. —

d) Sodeloval je pri Hrani evangelskih naukov (I. Lend. 234) in po Drobntineh od njih začetka. Tako je brati v Drobnt. 1846 na pr.: Keršanski nauk od sedme zapovedi božje. Beseda na pogrebšini g. Zigmunda Juvančiča, dekana na Laškim. L. 1847: Keršanski nauk po domače za rokodelske učence, nedelske šolarje ino druge preproste

ljudi, ki brati ne znajo alj ne vtegnejo (str. 215—225). — L. 1851: Karl Kepel, učenik, organist itd. L. 1852: Blagoslov nove monštrance; l. 1853: Pridiga o procesii za dež; l. 1855: Andre Sdoušek, fajmošter itd.; l. 1856: Pridiga pri zlati poroki starišev in pri novi maši svojega brata Štefana Vodušeka (str. 109—121); l. 1861: Martinovo itd. — Posebej je on vredoval jih tri leta, in to so:

e) Drobttince za novo leto 1848. III. L. Na svetlo dal Matija Vodušek, apat v Celi. Nat. Jeretinovi nasledniki 8. str. 287. — V predgovoru pravi: Slovenci! Na Vam nove Drobttince za novo leto 1848, ki se jih je pa le en zvezek nabralo, veselim bravcam za kratek čas ino podvuk. . . Potem, ko so namreč Visoko prečestiti Mil. G. G. Anton Slomšek iz Celske apatije na Sedež Lavantinske škofije preselili se, ino prijeli velike opravila in vikše skerbi, niso več vtegnili se pečati z naberanjam malih drobtinc. Meni se je sporočila skerb za naberanje slovenskih zostavkov za slavni letnik, de bo po svojim namenu naprej ostal zbér lepih naukov ino pogerjena krušenca slovenskiga slovstva. Mislil sim, de se temu delu ne smem odreči v Celi, katero mesto je sreda Slovincov, kamor se zostavki od vsakiga kraja lahko stekajo ino pošiljajo; kjer Drobttince tudi svojo tiskarijo ino zalogo imajo. Toljko rajši sim se tega dela lotil, ker so Njih Škofova Milost pregled naberanja si obdržali in za varha toliko všečiga letnika ostatei blagomilo dovolili itd. —

Drobttince za novo leto 1849. L. IV. Na svetlo dal M. Vodušek, opat v Celi. Nat. v Celovci Leon XIV. 8. 219. — V predgovoru piše na pr.: Kakor smo svoje mlade dni po golicah jagode brali, jih na niti napelali ino jih cele patanoštre razdajali med svoje tovarše, de so si njih žlahniga duha z nami vred navžili: tako naberamo sedajne dni žlahne jagode keršanskih resnic, lepih pripovest, poštenih pesm, ino drugih koristnih naukov in jih podamo že zdaj v šterti zvezek napelane Drobttince slovenskim bratam ino sestram za duhovno hrano, de se navdajo z lepim duham ino jih berejo za svoj kratek čas v poštenimu veselju. . . Dan današen je toliko bol treba se praviga uka deržati, kolkor več je zmotnav in sleparije po svetu. Zlast je lansko leto 1848 veliko lažnivih prerokov ino capastih pism na svetlo spravlo; super take zmotnave so Drobttince prav koristno ino močno zdravilo. Berite jih radi, dragi Slovinci, pri njih bote lahko zdrave pameti ino zdrave vere ostali itd. —

Drobttince za novo leto 1850. L. V. Na svetlo dal M. Vodušek, opat v Celi. Nat. v Celovci Leon XVI. 8. 256. — Iz predgovora bodi na primer: Slovenci! Drobttince so včakale svojiga petiga leta. . . Mnogodne zaderge so letašnimu tečaju nasprotvale, skoro nevolje lanskiga leta nam Drobttince pokopale; saj je vse skoro le v golo posvetne novine gledalo. Serce je ljudem vmiralo čitati alj brati — pa tudi pisati tečniga kaj. Nevolja je koljko toljko minula, vajena roka letniku zopet pod pazuh segla, prijatelji berzno pomogli, ino letnik se je napolnil z prav zalimi rečmi, kakor zauzam itd.

Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

5. Slomšek kot šolski pisatelj.

Slomšekova slava bi nikakor ne bila tako velika, ako ne bi bil prijel za pero, ako ne bi bil s tiskano besedo razširjeval krasnih misli, ki so se rodile v njegovi bistri glavi, in blagih čutov, ki so izvirali iz njegovega plemenitega srca. Pisariti je začel Slomšek že zgodaj. Že kot duhovni pomočnik je poskušal svojo pisateljsko srečo, ki je postala